

ОЦІНКА МОЛОЧНОЇ ПРОДУКТИВНОСТІ ВІВЦЕМАТОК АСКАНІЙСЬКОЇ КАРАКУЛЬСЬКОЇ ПОРОДИ

С.В. Могильницька

Інститут тваринництва степових районів імені М.Ф. Іванова «Асканія-Нова» - Національний науковий селекційно-генетичний центр з вівчарства

Досліджено рівень молочної продуктивності та хімічний склад молока у вівцематок асканійської каракульської породи різних типів. Показано особливості морфології молочної залози. Встановлено відносно високу молочність тварин з відповідним вмістом основних компонентів молока. Виявлено дві форми вимені – чашеподібну та округлу, серед яких чашеподібна характеризує вівцематок кращою молочною продуктивністю.

Ключові слова: вівцематки, молочна продуктивність, хімічний склад молока, молочна залоза.

У результаті багаторічної цілеспрямованої творчої селекційної роботи колективу вчених Інституту тваринництва степових районів імені М.Ф. Іванова «Асканія-Нова», Буковинського інституту агропромислового виробництва НААН та спеціалістів племінних господарств і племпідприємств методом чистопородного розведення з використанням баранів асканійського багатоплідного каракулю створено асканійську каракульську породу овець з трьома внутрішньопородними типами [1].

Тварини цієї породи розводяться у трьох племзаводах: ДПДГ «Каховське» Чаплинського району Херсонської, СВК «Ягорлик» Красноокнянського, ТОВ «Агрофірма ім. М.О. Посмітного» Березівського районів Одеської області та 8 племрепродукторах: СВК «Дружба народів» Котовського, ТОВ «Виробничо-комерційна фірма «Бородіно-А» Тарутинського районів Одеської та ТОВ «Новоселицьке», ТОВ «Вілія», ТОВ Комарівське Кельменецького, ПП Левицький А.І., СФГ «Пастушок», ФГ «Берестецький вівчарик» Новоселицького, СФГ «Золоте руно Д» Заставнівського районів Чернівецької області [1, 2].

Селекційно-племінна робота з вівцями асканійської каракульської породи була спрямована, в першу чергу, на підвищення багатоплідності та поліпшення смушкових якостей і проводилася з

урахуванням вимог легкої промисловості та ринку, які передбачали підвищення питомої ваги каракулю з напівкруглими валькуватими завитками жакетного смушкового типу. Але, в останні роки, у зв'язку з відсутністю ринку збуту смушків, вовни та низькими цінами на цю продукцію каракульське вівчарство зазнає значних збитків. Тому, для його відновлення та формування конкурентоспроможності необхідно використовувати усі можливі види продукції, в тому числі й молоко. Проте, селекція овець в нашій державі на розвиток молочної продуктивності майже не ведеться, а також до останнього часу вітчизняними науковцями приділялося мало уваги дослідженням особливостей молочної продуктивності існуючих порід овець, що є однією з причин невисокого рівня розвитку цієї ознаки в середовищі окремих вітчизняних генофондів, особливо новостворених. Крім цього, до останнього часу комплексних досліджень з визначення потенціалу молочної продуктивності порід овець, яких розводять в різних регіонах України, не здійснювалося. Все це стосується і асканійської каракульської породи [3].

Тому, метою наших досліджень було вивчення рівня розвитку молочної продуктивності вівцематок новоствореної породи, морфофункціональних особливостей будови молочної залози. Визначення цих показників сприятиме більш інтенсивному розвитку генофонду, підвищенню ефективності та рентабельності галузі каракульського вівчарства.

Матеріал і методика досліджень. Дослідження проведені у племзаводі «Маркесво» Чаплинського району Херсонської області на вівцематках асканійської каракульської породи двох типів (асканійського багатоплідного типу та асканійського породного типу каракульських овець сірого забарвлення). Молочна продуктивність маток в цілому вивчалася за кількісним та якісним складом молока у різні періоди лактації, тривалість якої становила 160 днів. До 20-ти денного віку молочну продуктивність тварин вивчали за приростами живої маси ягнят шляхом їх зважування при народженні та у 20 днів з використанням коефіцієнту 5 (на кожний 1 кг приросту живої маси ягня у середньому витрачається 5 кг молока); від 21-ї доби до відлучення – методом підсису один раз на декаду; після відлучення ягнят у 120 днів – методом щоденного 2-х разового доїння.

Хімічний склад визначали в лабораторії годівлі інституту тваринництва «Асканія-Нова» за загальноприйнятими методиками.

Морфологічні ознаки вимені визначали згідно з «Рекомендаціями по організації доєння овець и переработке молока» (1985) [4].

Результати досліджень. За результатами проведених досліджень встановлено, що в середньому вівцематки асканійської каракульської породи характеризуються відносно високою молочною

продуктивністю на рівні 111,5 кг молока, у тому числі тварини з чорною вовною – 118,2 кг, сірою – 104,7 кг. (табл. 1). Різницю між дослідженими типами, на нашу думку, можна пояснити наступним чином. Сіра окраска є домінантною по відношенню до чорної і ягнята, гомозиготні за цим забарвленням (сірим), в генотипі мають летальний ген і майже всі після підсисного періоду вибувають. Залишаються лише гетерозиготні генотипи, середня плодючість яких суттєво нижча, ніж чорних тварин. А відомо, що зі зниженням рівня багатоплідності маток, рівень їх молочної продуктивності також знижується.

Таблиця 1. Молочна продуктивність вівцематок різних типів, кг

Дні лактації	Забарвлення вівцематок			
	чорне (n=30)		сіре (n=25)	
	$\bar{X} \pm S\bar{x}$	Cv,%	$\bar{X} \pm S\bar{x}$	Cv,%
1-20	27,1±1,26	25,44	24,9±1,18	23,74
21-40	20,7±0,67	17,71	19,8±0,73	18,78
41-60	19,9±0,66*	18,04	17,7±0,61	17,19
61-80	15,3±0,65*	23,29	13,3±0,73	29,25
81-100	12,5±0,56**	24,43	9,7±0,61	31,86
101-120	9,4±0,33**	19,41	7,9±0,34	24,96
121-140	8,0±0,30**	20,25	6,8±0,31	24,56
141-160	5,3±0,31	31,42	4,6±0,35	42,60
Всього	118,2±4,21*	19,49	104,7±4,15	19,83

Примітка. *P>0,95; **P>0,99; ***P>0,999. Достовірність різниці наведено по відношенню до величин вівцематок сірого забарвлення.

Відмічено, що в перші 20 днів лактації вівцематки продукували найбільшу кількість молока, що дуже важливо, оскільки в цей час основним кормом для ягнят є материнське молоко. Встановлено, також що вівці з чорним забарвленням волосяного покриву характеризувалися молочною продуктивністю на рівні 27,1 кг, сірого 24,9 кг молока. З 21-ї доби і до відлучення ягнят (у 120 днів) тварини продукували в середньому 65,8 % та 65,3 % молока від загальної кількості за лактацію відповідно. В цілому за весь період досліджень визначено, що тварини з чорною вовною на 160 день продукували у 5,1 разів менше молока порівняно з першими 20-ти днями, сірого – у 5,4 рази.

Досліджено не лише кількість молока впродовж лактації, але й його якість. Вміст в молоці основних поживних речовин зумовлює його харчову та біологічну цінність, а харчова цінність молока овець зумовлюється його хімічним складом, що постійно змінюється та

залежить від багатьох чинників, зокрема періоду лактації (табл. 2). Встановлено, що на початок лактації вміст основних компонентів молока найменший. Так, вміст жиру у тварин чорного забарвлення в середньому становив 4,8 %, білку – 4,9 %, молочного цукру – 5,7 %, сірого - 3,6; 3,8; 4,9 % відповідно.

В подальшому, до кінця лактації спостерігалось підвищення вмісту основних компонентів молока, що, певно, пов'язано зі зниженням інтенсивності молоковіддачі у вівцематок.

Таблиця 2. Хімічний склад молока вівцематок чорного та сірого забарвлень, %

Показник	Забарвлення вівцематок			
	чорне (n=6)		сірого (n=6)	
	$\bar{X} \pm S\bar{x}$	Cv, %	$\bar{X} \pm S\bar{x}$	Cv, %
початок лактації				
Жир	4,8±0,59	24,88	3,6±0,32	21,95
Білок	4,9±0,08***	3,44	3,8±0,13	8,35
Молочний цукор	5,7±0,34	11,88	4,9±0,25	12,67
кінець лактації				
Жир	7,1±0,52	17,88	6,8±0,72	25,93
Білок	6,4±0,25	9,69	6,1±0,20	8,21
Молочний цукор	5,7±0,34	14,59	4,4±0,33	18,21

Одним із основних завдань селекції на підвищення молочної продуктивності є відбір маток за формою та розвитком вимені, оскільки морфологічні особливості молочної залози в значній мірі визначають рівень молочної продуктивності вівцематок. Відомо, що молочність та форма вимені взаємопов'язані. Тому, у вівцематок обох типів було досліджено форму вимені та визначено рівень молочної продуктивності залежно від неї. При цьому виявлено дві форми - чашеподібну та округлу (табл. 3).

Встановлено, що більшість тварин як чорного, так і сірого забарвлень мали чашеподібну форму серед вівцематок чорного забарвлення 73,3 %, сірого - 60,0 %. Крім цього визначено, що тварини з цією формою вимені характеризувалися більшою молочністю, ніж з округлою. Різниця між ними у вівцематок чорного забарвлення становила 7,6 %, сірого – 10,1 %

Таблиця 3. Молочна продуктивність вівцематок залежно від форми вимені

Забарвлення вівцематок	Форма вимені	Кількість голів		Кількість молока, кг
		n	%	
Чорне	чашеподібна	22	73,3	120,5±4,88
	округла	8	26,7	112,0±8,38
Сіре	чашеподібна	15	60,0	108,7±5,58
	округла	10	40,0	98,7±5,97
В середньому	чашеподібна	37	67,3	115,7±3,75
	округла	18	32,7	104,5±5,09

Висновки. У результаті проведених досліджень встановлено, що вівцематки асканійської каракульської породи характеризуються молочною продуктивністю на рівні 111,5 кг за лактацію та високим вмістом основних компонентів молока, зокрема жиру та білка. Що дає можливість використовувати тварин дослідженої породи, як продуцентів молока, не тільки для вигодовування ягнят, але й для отримання товарного продукту з метою виробництва різних видів сирів та кисломолочної продукції високої якості. Одержані дані свідчать, що для відбору тварин для ведення селекції на підвищення молочної продуктивності, в першу чергу, необхідна оцінка маток за властивостями вимені. Оскільки, від вівцематок з чашеподібною формою вимені можна одержати більшу кількість молока, в середньому на 10,7 %, за рахунок чого можна підвищити ефективність та рентабельність галузі.

Список використаної літератури

1. Матеріали апробації. Асканійська каракульська порода овець, Асканія-Нова, 2008. – 274 с.
2. Туринський М.М. Асканійська каракульська порода овець / М.М. Туринський, Н.А. Кудрик // Зоотехнічна наука Поділля: історія, проблеми, перспективи: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 90-річчю заснування та 55-річчю відродження біотехнологічного факультету. – Кам'янець-Подільський, 2010. – С. 279 -281.
3. Кудрик Н. Забезпечує рентабельність і високу конкурентоздатність / Н. Кудрик // Аграрний тиждень. – 2013. - № 5-6 (260). – С. 28-29.
4. Рекомендації по організації доення овець и переработке молока. – Москва, 1985. – 21 с.